

ALUEIDENKÄYTTÖ, LUONNONVARAT JA LIIKENNE

TEEMARYHMÄ I ALUEIDENKÄYTTÖ

Huomioitavaa lakisääteisten tehtävien nykytilan kuvauksessa

Tarkastelu on tehty maakuntalakiluonnoksen 31.8.2016 pohjalta. Monelta osin tehtäväkokonaisuudet ja viranomaisia ohjaava lainsäädäntö on vasta hahmottumassa. Taulukointimallissa korostuvat selkeät lakisääteiset tehtävät. Lakisääteisiä edistämisen tehtäviä, jotka ovat monialaisia ja useampaan tehtäväkokonaisuuteen kytkettyjä (esim. kulttuuriympäristön hoidon edistäminen maakuntalaki 6 § kohta 13 on vaikeampi kuvata).

Tehtävien osalta on mahdotonta arvioida tilannetta tai tarkkoja maakuntaviraston tehtäviä vuonna 2019, koska tässä vaiheessa ei ole vielä säädetty valtion viraston tehtäviä, eikä erityislakeja ole muutettu. ELY-keskuksen tehtävät, sisältäen mm. yleisen edun valvonnan, on esitetty ELY-laissa, joka uudistuksen yhteydessä kumotaan. Tehtävät lienee tarkoitus määritellä erityislaeissa. Määriteltävä esim. taho, joka valvoo jatkossa yleistä etua maankäytössä ja rakentamisessa. Juridisten alueidenkäytön ja rakennustoimen edistämiseen ja kulttuuriympäristön suojeluun liittyvien tehtävien osalta ei ole vielä selkeästi linjattu kuinka tehtävät jakautuvat maakunta-valtio –tasolle.

Sekä ELY että liitto mukana kulttuuriympäristön hoidon edistämässä mm. laatii kulttuuriympäristöohjelmat, vastaa kulttuuriympäristöryhmän toiminnasta – näissä on erilaiset toimintamallit eri maakunnissa johdettujen erilaisista resursseista.

MRL:n muutosesitykset tulossa voimaan 1.4.2017: Tienpitoviranomaisen valvontavalta ulottuu myös muihin kuin valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittäviin asioihin. MRL:n muutoksella ei voida muuttaa tienpitoviranomaisen toimivaltaa kaavoitusasioissa. Miten tämä vaikuttaa ELYn sisällä kaavaohjaukseen (sekä edelleen maakuntaviraston toimintaan)? ELYn roolin muuttaminen tarkoittaa mm. sitä, että liikenneväylistä vastaavien viranomaisten ja myös muiden viranomaisten on jatkossa seurattava kaavoitusta aktiivisesti ja oma-aloitteisesti sekä varattava tähän myös riittävät resurssit. (LIVIn lausunto) Eli työmäärä vähennee ympäristövastuualueella kaavaohjauksesta, mutta lisääntyy liikennevastuualueella?

Uudistuksessa huomioitavia asioita

- Nykyisen valtakunnallisen linjauksen ja maakuntalakiluonnoksen mukaan tienpitoviranomainen ja tienpitäjä ovat jatkossa eri tasoilla (maakunta – valtio). Tienpitoviranomaisella on erityinen maanomistajanäkökulma maakunnan tason suunnittelun ohjauksessa. Olisi estettävä se, ettei tienpitoon liittyvistä kysymyksistä muodostu 18 eri maakunnallista tulkintaa, jolloin valtakunnallisen yhtenevyyden tavoite vaarantuu.
- Maakuntalain 6§ kohtien 11,12,13,(14) tehtäviin liittyy nykytilanteessa organisaatioiden sisäisiä asiakkuuksia. Jotta yksittäinen palvelu voidaan lakisääteisesti suorittaa, sen asiasisältöihin tarvitaan laajaa asiantuntijakuulemista ja näkemysten yhteensovittamista. Jatkossa tätä laajempaa, useiden henkilöiden asiantuntemusta ei käytettävissä olevan tiedon perusteella ole maakuntavirastoissa, koska osa tehtävistä siirtyy valtiolle.
- Tieto on tällä hetkellä hajautettuina useisiin järjestelmiin. Varmistettava että tieto on kootusti käytettävissä v.2019 (esim. eri palveluntarjoajat, ulkoistetut tietojärjestelmäpalvelut, LIVI, SYKE), varmistettava toimivat rajapinnat.

- Juridisen osaamisen/tehtävän tarve maakunnissa korostuu (oikeusvaikutukset, sisältövaatimukset, prosessit), juridisen osaamisen tarve korostuu maakuntavirastoissa, koska vastuu mm. maakunta-kaavan asianmukaisuudesta on vahvemmin organisaatiolla. Ministeriöt/valtio eivät suoraan ohjaa maakuntavirastoa. Näin ollen myöskään valtio ei vastaa juridisesta ohjauksesta, vaan käyttää ainoastaan valitusoikeuttaan tarvittaessa. Lisäksi maakuntiin siirtyy ELY-keskuksen alueiden käytön suunnittelun ja rakennustoimen järjestämisen edistämisen tehtävä (muutettavan MRL 18§:n mukaisena), jossa erityisesti pienet kunnat ovat tarvinneet ELY:n juridista asiantuntemusta. Keski-Suomen kunnista vain Jyväskylän kaupungilla on tällä hetkellä lakimies alueidenkäytön ja rakennusvalvonnan tukena.
- Maakuntaan tulee resursoida juridiset palvelut tukemaan pienten kuntien suunnittelua ja päätöksentekoa.
- MRL 18§ mukaisiin tehtäviin liittyy esimerkiksi kuntien ennakko-ohjausta, työneuvotteluja ja koulutusten järjestämistä ajankohtaisista asioista. ELY:n ja liiton alueidenkäytön sektorin asiantuntemus yhteen kytkien voidaan tuottaa uudenlaisia palveluja kunnille alueidenkäytön suunnittelun ja rakentamisen ohjauksen tehtäväkentän puitteissa. Samoin voidaan tehdä ELY-lain ja rakennusperintölain tarkoittamien kulttuuriympäristön hoidon tehtävien puitteissa, kytkien ne maakunnan suunnittelutehtävään.

Uusi maakunta alueidenkäytön palveluiden tuottajana – kehittämisajatuksia

Muutos tuo mahdollisuuden syvempään kunta-maakunta-yhteistyöhön, kun muutoksenhaku ja valvonta on pääosin valtion tehtävä. Maakuntauudistus tarjoaa mahdollisuuden uudelleen palvelumuotoiluun kuntalähtöisesti lakisääteisten, kulttuuriympäristön hoidon, alueidenkäytön suunnitteluun ja edistämiseen sekä rakennustoimen järjestämisen edistämiseen liittyvien tehtävien puitteissa. Maakunnalla on mahdollisuus kytkeä taloudellinen tuki (avustukset) kuntien kaavoituksen ja muun alueidenkäytön suunnittelun asiantuntijaneuvontaan.

Seurannan ja selvitystiedon kytkeminen paikkatietopohjaiseksi palveluksi sopisi maakunnan tehtäväksi ja palvelisi toimiessaan aluekehittämistä ja ennakointia ja jatkuvaa vuorovaikutusta. Tietopohja ja osaaminen ovat olemassa. Kunnilla on mahdollisuus hyödyntää nykyistä laajemmin maakuntaa alueidenkäytön suunnittelun toimijana ja asiantuntijana.

Tehokkaalla ennakko-ohjauksella voidaan välttää valitustarve ja sujuvoittaa erityisesti kuntien maankäytön suunnittelun prosesseja. Maakunta voisi toimia myös kulttuuriympäristötiedon ja korjausrakentamisen tietopalvelun tuottajana. Alueidenkäytön suunnitteluun ja kulttuuriympäristön hoitoon liittyvät palvelut on mahdollista liittää tiiviimmin aluekehittämiseen käyttäen työkaluna mm. lakisääteisiä kehittämiskeskusteluja.

Maakunta voisi tuottaa kuntalähtöisesti juridisia MRL:n tulkinnan ja alueidenkäytön sektorin neuvontapalveluja. Tienpitoviranomainen ja tienpitäjä saattavat olla eri tasoilla (maakunta – valtio). Tienpitoviranomaisen erityinen maanomistajanäkökulma tulee huomioitavaksi maakunnan tason suunnittelun ohjauksessa.

KAAVOITUSJÄRJESTELMÄN MUUTOS

	NYT		2019 ->
VALTAKUNNALLISET ALUEIDENKÄYTTÖ-TAVOITTEET	Ympäristöministeriö laatii Valtioneuvosto vahvistus		Ympäristöministeriö laatii Valtioneuvosto vahvistus
MAAKUNTAKAAVA	Maakunnan liitto laatii Maakunta vahvistus		Maakunta laatii Maakunta vahvistus
YLEISKAAVA	Kunta laatii ELY ohjaus		Kunta laatii Maakunta edistää
ASEMAKAAVA	Kunta laatii ELY ohjaus		Kunta laatii Maakunta edistää

Kunta-maakunta suhteessa keskiöön nousee kuntien alueidenkäytön edistäminen

Kehittämismahdollisuudet

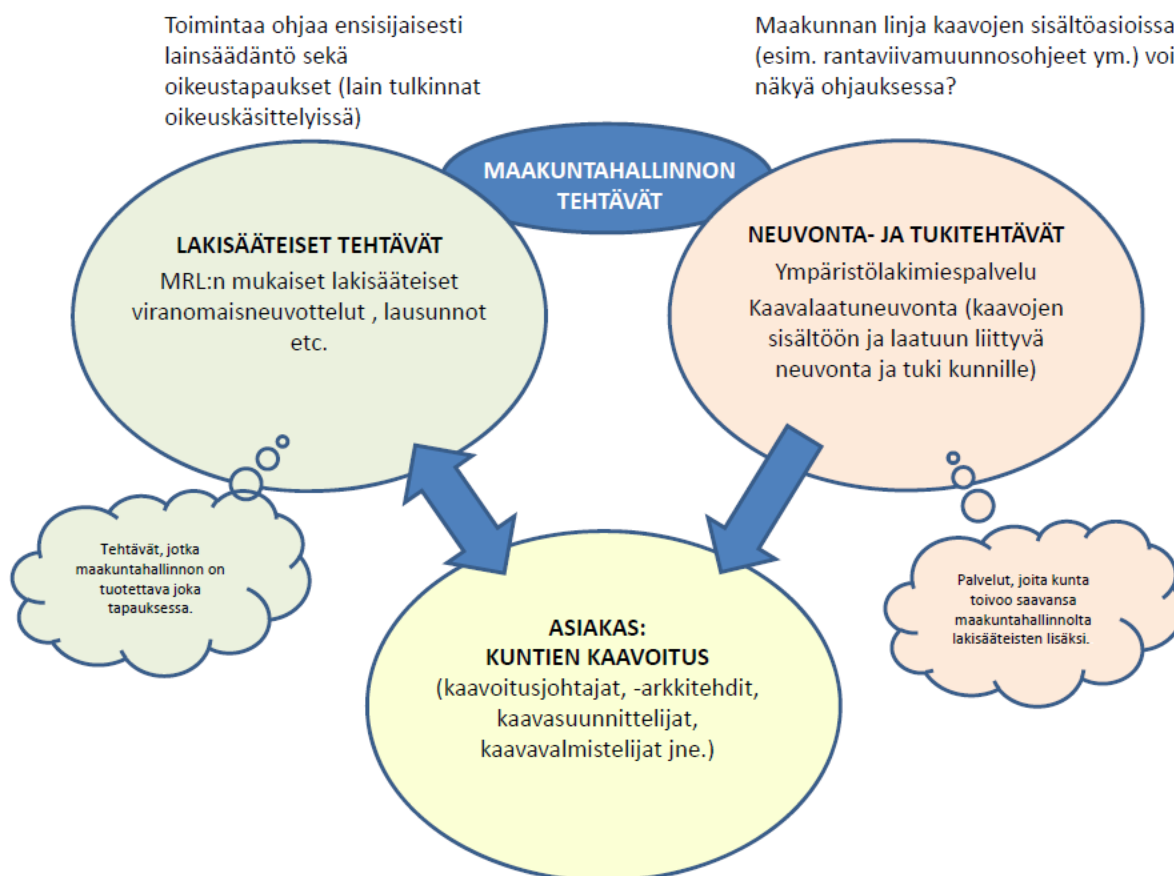
- Lausunnot ja viranomaisneuvottelut kaavaohjauksen työkaluina kuuluvat nyt molempien organisaatioiden tehtäviin.
- Lakisääteiset (MRL 8§) vuosittain kuntien kanssa käytävät kehittämiskeskustelut (kunta-ELY, liitto useimmiten mukana) voidaan kehittää aluekehittämistä ja strategista suunnittelua laajemmin palvelueviksi foorumeiksi.
- Tarvetta lienee seurantamenetelmien ja mittaristojen yhtenäistämiseksi. Seurannan raportointiin ja palvelumuotoiluun voisi panostaa (vrt. ympäristön tilan seuranta).
- Keskeinen tietojärjestelmäpohja on varsin yhtenevä, teemaryhmän tehtäväkenttä hyödyntää jo nyt samoja tietovarantoja. Näiden yhdistämisestä saataneen kustannussäästöjä
- Muutos tuo mahdollisuuden syvempään kunta-maakunta-yhteistyöhön, kun muutoksenhaku ja valvonta on pääosin valtion tehtävä (kuva alla).
- Maakuntauudistus tarjoaa mahdollisuuden uudenlaiseen palvelumuotoiluun kuntalähtöisesti lakisääteisten, kulttuuriympäristön hoidon, alueidenkäytön suunnitteluun ja edistämiseen sekä rakennustoimen järjestämisen edistämiseen liittyvien tehtävien puitteissa.'
- Seurannan ja selvitystiedon kytkeminen paikkatietopohjaiseksi palveluksi sopisi maakunnan tehtäväksi ja palvelisi toimiessaan aluekehittämistä ja ennakointia ja jatkuvaa vuorovaikutusta. Vaatii resurssoinnin ja työkalut. Tietopohja ja osaaminen on olemassa.
- Kunnilla on jatkossa mahdollisuus hyödyntää maakuntaa alueidenkäytön suunnittelun toimijana (esim. MRL/kuntien yhteinen yleiskaava, laajemminkin kaavoitukseen liittyvät palvelut, maakunta- ja alueiden käytön suunnittelu ja siihen liittyvät selvitykset ja arvioinnit kunnille tarjottavana palveluna). ELY-keskuksista ja liitoista siirtyy maakuntavirastoihin laaja-alaista ja syvää alueidenkäytön

ohjauksen asiantuntemusta, jota voidaan hyödyntää kuntien tukemisessa. Tehokkaalla ennako-ohjauksella voidaan välttää valitustarve ja sujuvoittaa erityisesti kuntien maankäytön suunnittelun prosesseja.

- Maakunnalla voi olla mahdollisuus kytkeä taloudellinen tuki (avustukset) kuntien kaavoituksen ja muun alueidenkäytön suunnittelun asiantuntijaneuvontaan.
- Esim. MRL:n mukaiset poikkeamiset ja niihin liittyvät selvitykset ja palvelut, kulttuuriympäristöasi-
antuntemus ja esim. arkkitehtiosaaminen, voisiko maakunta tuottaa kunnille?
- Korjausneuvonnan organisoiminen ja sen parissa toimivien eri tahojen yhteen linkittäminen liittyen
kulttuuriympäristön hoidon edistämisen tehtävään? Maakunta voisi toimia tietopalvelun tuotta-
jana.
- Kulttuuriympäristön hoitoon liittyvät palvelut, avustukset, linkittyminen aluekehittämiseen ja kult-
tuuripalveluihin, yhteisen kulttuuriympäristötiedon tuottaminen palveluna? Vaatii ylläpidon resur-
soinnin.
- "Maakuntalakimies" – tuottaisi mm. kuntalähtöisesti juridisia MRL:n tulkinnan ja alueidenkäytön
sektorin neuvontapalveluja?

Resurssit

Keski-Suomen liiton ja ELY-keskuksen resurssit yhteensä ovat 13 htv.

Kunta-maakunta-yhteistyö alueidenkäyttöteeman kaavoituksen edistämisen osalta

TEEMARYHMÄ II LUONNONVARAT

Vesi- ja luonnonvaratalouden, vesiensuojelun ja -hoidon, luonnon monimuotoisuuden edistämisen sekä ympäristötiedon tehtävät maakuntaudistuksessa Keski-Suomessa

Nykyisin ELY-keskuksissa hoidettavat vesitalouden, vesiensuojelun ja -hoidon sekä ympäristötiedon tehtävät siirtyvät maakuntalakiluonnoksen mukaan pääosin maakuntien hoidettaviksi. Kukin maakunta vastaa näissä tehtävissä päätöksenteosta alueellaan. Vesiin liittyviä tehtäviä ohjaavat maa- ja metsätalousministeriö (MMM) ja ympäristöministeriö (YM). MMM hallinnonalan tehtäviä ovat tulva- ja kuivuusriskien hallinta, valtion vesirakenteet, säännöstelyt, patoturvallisuus, vedenhankinnan ja vesihuollon edistäminen ja rakennettujen vesistöjen hoito. Ympäristöministeriön (YM) hallinnonalan tehtäviä ovat vesien- ja merenhoidon suunnittelu ja toimenpiteiden edistäminen, seurannat sekä pohjavesiasiat.

1. Tulvariskien hallinta sekä vesistöjen käyttö ja hoito

Tulvariskien hallinta ja säännöstelyjen kehittäminen

Tulvariskien hallinnan kartoitus-, suunnittelu-, seuranta- ja raportointitehtävillä pannaan täytäntöön EU:n tulvadirektiivin vaatimuksia, ja sen johdosta Suomessa on säädetty laki tulvariskien hallinnasta. Tarkoituksena on suojata erityisesti asutusta, ihmisten turvallisuutta ja yhteiskunnan tärkeitä toimintoja. Tulvariskien hallinnalla tarkoitetaan sellaisten toimenpiteiden kokonaisuutta, joiden tavoitteena on arvioida ja vähentää tulvariskejä ja estää tai vähentää tulvista aiheutuvia vahinkoja. Tulvariskien hallinnan suunnitteluun kuuluvat tulvariskien alustava arviointi, tulvavaara- ja tulvariskikarttojen laatiminen sekä tulvariskien hallintasuunnitelmat, jotka laaditaan merkittäviä tulvariskialueita sisältäville vesistöalueille. Valtakunnan tasolla työtä ohjaa maa- ja metsätalousministeriö. Tulvariskien hallintasuunnitelmat hyväksyy maa- ja metsätalousministeriö.

Keski-Suomessa on yksi tulvariskilaissa tarkoitettu merkittävä tulvariskialue, joka sisältää järvien ranta-alueita Jyväskylän keskustan ympäristössä. Jyväskylän tulvariskialue kuuluu Kymijoen vesistöön. Paikallisesti merkittäväksi tulvariskialueeksi on valittu Keuruun keskustaajama.

Tulvatilanteisiin varautuminen perustuu hyvään hydrologiseen havaintotietoon ja vesistöennusteisiin, joita Suomen ympäristökeskus (SYKE) laatii vesistömallien avulla. Ajankohtaisen vesitilannekuvan muodostamiseksi ELY-keskukset toteuttavat ja hankkivat hydrologista havainnointia, mm. vedenkorkeuden, virtaaman, pintaveden lämpötilan, lumen ja roudan mittauksilla. Vuosien 2017 - 2018 aikana toteutetaan hydrologisen seurannan uudelleenjärjestelyt siten, että jatkossa Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus vastaa keskitetysti tiedon tuottamisesta sekä ulkoistettujen palvelujen kilpailuttamisesta ja hankinnoista, kuitenkin yhteistyössä muiden ELY-keskusten kanssa.

Tulvariskien hallintaan liittyy läheisesti vesistöjen säännöstelyn kehittäminen. Ilmastonmuutos pakottaa tarkastelemaan säännöstelylupien soveltuvuutta muuttuviin ilmasto-olosuhteisiin. Lauhat talvet, runsaat sateet sekä haihdunnan lisääntyminen lämpötilan noustessa aiheuttavat tarpeita säännöstelykäytäntöjen ja -lupien tarkistuksiin. Myös vesistön käyttäjien erilaiset tarpeet aiheuttavat paineita säännöstelykäytäntöjen kehittämislle.

Keskeisiä tulvariskien hallintaan ja vesistöjen säännöstelyn kehittämiseen liittyviä tehtäviä

- Tulvariskien hallinnan suunnittelu: tulvariskialueiden kartoittaminen, tulvariskikarttojen laatiminen, tulvariskien hallintasuunnitelmien laatiminen sekä toimenpiteiden toteuttaminen
- Tulvariskien vähentämiseen liittyvät toimet (lausunnot rakentamiskorkeuksista jne)

- Vesitilanteen seuranta, tietojärjestelmien ylläpito ja vesitilanteesta tiedottaminen
- Ennakkotoimenpiteet tulva- ja kuivuushaittojen vähentämiseksi poikkeuksellisissa oloissa, mm. vesilain vaarantorjuntasäädösten mahdollistamat toimet
- Operatiivinen tulvanaikainen tulvantorjuntatyö yhteistyössä pelastuslaitosten kanssa, esim. hyötö-
tulvien yhteydessä
- Huolehtiminen vesistö säännöstelyjen kehittämishankkeiden etenemisestä ja yhteistyöstä eri toimijoiden ja etutahojen kanssa sekä sovittujen toimenpiteiden seuranta

Tehtävien vaikuttavuus

- Tulvariskien hallintatoimilla yhdessä tulvat huomioivan maankäytön suunnittelun kanssa pystytään estämään tai vähentämään tulvavahinkoja suunnitelmallisesti ja systemaattisesti.
- Säännöstelyjen kehittämisellä voidaan lieventää ilmastonmuutosten haitallisia vaikutuksia sekä ottaa huomioon tasapuolisesti säännöstelyn erilaisia, usein keskenään ristiriitaisiakin tavoitteita.
- Hydrologinen seuranta antaa perustiedot vedenpinnan korkeuksista ja virtaamista vesistöjen säännöstelyjä ja tulvariskien hallintaa sekä muita vesistötehtäviä varten.

Uudistuksessa huomioon otettavaa ja tehtävien kehittämismahdollisuudet

- EU- ja kansallisen lainsäädännön mukaista tulvariskien hallinnan suunnittelua Kymijoen vesistöalueella tehdään Keski-Suomen ja Kaakkois-Suomen ELY-keskusten yhteistyönä.
- Yksittäisen vesistö säännöstelyn kehittäminen on pitkäkestoinen useita vuosia kestävä monivaiheinen prosessi, joissa asiakkaina ovat monet tahot hankkeen eri vaiheissa.
- Hydrologisen seurannan tehtävien järjestämisvastuu keskitetään Etelä-Pohjanmaan ELY-keskukselle vuoden 2017 aikana. Muille ELY-keskuksille/maakunnille jää kuitenkin edelleen hydrologisia tehtäviä.
- Maakuntien välisellä hyvällä yhteistyöllä on mahdollisuus jatkaa tulvariskien hallinnan toimivaa yli maakunnallista yhteistyötä hallinnon uudistuksen jälkeen. Maakuntien välisen yhteistyön suuri merkitys koskee myös muita vesistötehtäviä.

Tulvariskien hallintaan ja säännöstelyjen kehittämiseen sekä hydrologiseen seurantaan Keski-Suomen ELY-keskuksessa resursseja käytetään tällä hetkellä noin 2,9 henkilötyövuotta (htv). Työssä tarvittava asiantuntemus liittyy pitkälti hydrologiaan, vesitalouteen ja vesitekniikkaan. Asiakkaita ja yhteistyökumppaneita ovat kansalaiset, osakaskunnat, kalastusalueet, kunnat, pelastuslaitokset, vesivoimayhtiöt, tulvakeskus, SYKE ja MMM.

Muut vesistötehtävät

Tärkeänä tehtävänä on myös vesistöjen hoidon ja kunnostuksen neuvonta ja ohjaus. Tärkeimpinä asiakkaina ovat kansalaiset, vesistöjen hoitoyhdistykset, osakaskunnat ja kunnat. Neuvontatyötä täydentää Suomen ympäristökeskus asiantuntijoinen.

Vesistöjen ja vesiympäristön tilaa parantaviin hankkeisiin on mahdollisuus hakea myös avustuksia ELY-keskuksesta. Tehtävä sisältää neuvonnan, hakemusten käsittelyn sekä avustettavien hankkeiden valvonnan. Avustuspäätökset tehdään kerran vuodessa kevättalvella.

Virtavesien kalataloudellisia kunnostuksia toteutetaan yhteistyössä Järvi-Suomen kalatalousviranomaisen kanssa. Lähivuosina Keski-Suomen ELY-keskuksen rooli on pääasiassa kunnostustöiden ohjaus ja valvonta.

Tehtävien vaikuttavuus

- Asiantuntevalla neuvonnalla ja ohjauksella lisätään vesistöjen kunnostajien tietoutta kunnostusmenetelmistä, hankkeen läpiviennistä, tarvittavista luvista, eri rahoitusmahdollisuuksista jne. Näin parannetaan vesistöjen kunnostajien edellytyksiä viedä hankkeet menestyksellisesti päätökseen. Vesistökuunnostuksilla parannetaan vesiympäristöjen tilaa ja näin edistetään myös EU- ja kansallisen lainsäädännön mukaan asetettuja vesienhoidon tavoitteita.

Uudistuksessa huomioon otettavaa ja tehtävien kehittämismahdollisuudet

- Rahoitus avustuksiin saadaan maa- ja metsätalousministeriöltä sekä ympäristöministeriöltä. Avustuskäytännöstä säädetään valtioneuvoston asetuksessa vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta. Vuonna 2016 myönnettiin määrärahaa yhteensä n. 100 000 €. Vesiympäristöjen tilaa parantavien hankkeiden tarve on suuri, joten näin ollen rahoituksen olisi tärkeää säilyä vähintään nykytasolla. Maakunnalla on myös mahdollisuus kehittää vesistöjen hoidon ja kunnostuksen tukemista eri keinoin.

Vesistöjen hoidon ja kunnostuksen tehtäviin Keski-Suomen ELY-keskuksessa resursseja käytetään tällä hetkellä noin 1,5 henkilötyövuotta (htv). Resurssit ovat vähentyneet 0,5 henkilötyövuodella kesästä 2016 eläköitymisen seurauksena. Työssä tarvittava asiantuntemus liittyy pitkälti vesi- ja luonnontalouteen sekä vesitekniikkaan. Tärkeimpiä asiakkaita ja yhteistyökumppaneita ovat kansalaiset, osakaskunnat, kalastusalueet, kunnat, SYKE ja MMM.

Valtion vesirakenteisiin liittyvät tehtävät

Valtion hallinnassa olevia luvanvaraisia vesistö rakenteita Keski-Suomessa on 15, josta merkittävin on Lievestuoreen entisen sellutehtaan jäteallasalueen padot. Muut vesistö rakenteet ovat pohjapatoja, jotka on rakennettu Lintuvesien kunnostushankkeiden yhteydessä. Niihin liittyviä tehtäviä ovat mm. vesilain mukaisen lupien hallinta ja velvoitteiden hoito. Lisäksi Keski-Suomessa on lukuisia hydrologisen seurannan havaintoasemia. Valtion vesirakenteiden hallinta on siirretty MMM:n päätöksellä (29.9.2016) Etelä-Pohjanmaan ELY-keskukselle, joka jatkossa myös koordinoi niiden kunnossapitoa ja perusparannusta.

Tehtävien hoitoon tarvitaan vesirakenteisiin liittyvää asiantuntemusta sekä vesitekniikan ja hydrologian sekä vesilakiin liittyvää osaamista. Keskeisiä asiakkaita ja yhteistyökumppaneita ovat vesialueen omistajat, rannanomistajat, kunnat, maa- ja metsätalousministeriö, Suomen ympäristökeskus ja Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto.

Uudistuksessa huomioon otettavaa

- Valtion vesistö rakenteiden hallinta ja kunnossapito on järkevää keskittää yhdelle toimijalle, koska ne keskittyvät sijainniltaan ja omaisuusarvoltaan sekä kunnossapitotarpeiltaan Pohjanmaalle, erityisesti Etelä-Pohjanmaalle. Muualla Suomessa rakenteita on huomattavasti vähemmän, ja tällä hetkellä resurssit rakenteiden hallintaan ja kunnossapitoon ovat varsin rajalliset.

Patorakenteiden kunnossapitoon liittyviin tehtäviin käytetään työaikaa Keski-Suomessa ELY-keskuksessa alle 0,1 htv. Hydrologisen seurannan henkilötyöresurssi sisältyy edellä mainittuun tulvariskien hallinnan ja säännöstelyiden kehittämisen htv-määrään.

Patoturvallisuusviranomaisten tehtävät (muutkin kuin valtion vesistö rakenteita koskevat) hoidetaan nykyisin keskitetysti Kainuun ELY-keskuksessa (MMM:n päätös). Tämänhetkisen tiedon mukaan maakuntauudistuksen yhteydessä tehtävän hoitamisesta Kainuun maakunnassa tultaneen säätämään patoturvallisuuslaissa.

2. Vesihuolto

ELY-keskuksista maakuntiin siirtyvät tehtävät ovat vesihuoltolain mukaisia edistämis-, kehittämis- ja valvontatehtäviä. Lisäksi ELY-keskuksella on joitakin terveydensuojelulain mukaisia lausunnon antamiseen liittyviä tehtäviä vedenlaatuun liittyvissä asioissa. Vesihuoltolain mukaan vesihuollolla tarkoitetaan veden johtamista, käsittelyä ja toimittamista talousvetenä käytettäväksi sekä jäteveden poisjohtamista ja käsittelyä. Vesihuolto alkaa siitä, kun raakavettä aletaan käsitellä. Näiden tehtävien jako uuden valtion lupa- ja valvontaviraston ja maakuntien välillä on tarkasti linjaamatta. Osaamisen riittävyys tulee kuitenkin varmistaa myös tulevassa maakuntahallinnossa. ELY-keskus on toimijana puolueeton valtion viranomainen, jonka edistämisaikutus maakunnan vesihuollon kehittämiseen on suuri.

Edellä mainittujen tehtävien lisäksi maakuntiin siirtyy kunnan ympäristöterveydenhuoltoviranomaiselta talousveden laadunvarmistustehtävät. Tämä tuo hyvää synergiaa nykyisen ELY-keskuksen vesihuoltoasioiden ja kuntien ympäristöterveysviranomaisten hoitamien vesihuoltoasioihin liittyen.

Vesihuollon keskeisimpiä tehtäviä ELY-keskuksissa

- Vesihuollon alueellisen yleissuunnittelun koordinointi
- Asiakkaiden neuvonta vesihuoltoasioissa, sidosryhmäyhteistyö
- Vedenhankinnan toimintavarmuudesta huolehtiminen
- Vesihuoltolain valvonta ja lausuntojen antaminen
- Vedenoton valvonta, jäteveden puhdistuksen valvonta (siirtynevät uuden valtakunnallisen lupa- ja valvontaviraston tehtäviksi)

Tehtävän vaikuttavuus

Vaikuttavuus vesihuollon rakentamisessa ja hajajätevesineuvonnassa on ollut merkittävä. Uusia rakentamisavustuksia ei enää myönnetä vuonna 2017. Nykyisten avustusrahojen käytön valvonta jatkuu vielä vuoteen 2018 saakka. Tarve vesihuollon rakentamisen ja /tai vesihuoltoverkoston saneerauksen avustamiseen on myös jatkossa suuri. Hajajätevesineuvonta-avustuksia myönnetään myös jatkossa ympäristöministeriön toimesta. Vesihuollon kehittämisessä sidosryhmäyhteistyön vaikuttavuus on ollut erittäin merkittävä. Vesihuollon asiantuntijatehtävässä ELY-keskus on ainoa puolueeton taho maakunnassa, joka antaa tietoa erilaisista vesihuollon erityiskysymyksistä. ELY-keskuksen toiminnalla on ollut vaikuttavuutta vesihuollon suunta- viivojen luoja ja vesihuollon tasapuolisen ja oikeudenmukaisen järjestymisen kannalta.

Vesihuoltotehtäviin käytetään Keski-Suomen ELY-keskuksessa tällä hetkellä ainoastaan noin 0,7 htv. Resurssit ovat vähentyneet yhdellä henkilötyövuodella syksystä 2016 eläköitymisen seurauksena. Tehtävien hoitoon tarvitaan mm. hyvää vesihuoltotekniikan ja hydrogeologin tai vastaavan asiantuntemusta. Tärkeimpiä yhteistyökumppaneita ja asiakkaita ovat maakunnan vesihuoltolaitokset (Keski-Suomessa noin 180 kpl), kunnat ja SYKE.

3. Ympäristörakennuttamistehtävät

Keski-Suomen ELY toimii rakennuttajana valtion johtoisissa ympäristörakennuttamishankkeissa. Hankkeet ovat viime vuosina olleet vesihuoltohankkeita (jäteveden siirtolinjat, yhdysvesijohdot), vesistö- rakentamishankkeita (pohjapadot, ruoppaukset) sekä pilaantuneiden maa-alueiden puhdistamishankkeita.

Hankkeiden määrä on ollut viime vuosien aikana 1-2 hanketta/vuosi. Tähän määrän vähäisyyteen on vaikuttanut valtion pienentynyt rahoitus varsinkin vesihuoltohankkeiden osalta.

Suurin tulevien vuosien ympäristörakennuttamishanke tulee olemaan Lievestuoreen Laajalahden kunnostushanke, jossa entisen Lievestuoreen Selluloosatehtaan jätealue peitetään eri rakennekerroksilla. Hanke tehdään yhdessä Laukaan kunnan kanssa. Rahoituskuvio on tästä hankkeesta vireillä ympäristöministeriön kanssa ja toiveena olisi, että lähivuosina saataisiin hanke tehtyä. Kustannusjako Laukaan kunnan ja ELY-keskuksen kesken tulee tässä noin 2 miljoonan euron hankkeessa olemaan 50 % / 50 %.

Ympäristörakennuttamishankkeissa ELY-keskuksen tehtävänä on ollut hankkeen koko rakennuttamisprosessin läpivieminen. Rakennuttamisprosessiin kuuluu hankkeen kilpailuttaminen, urakoitsijan valinta, rakentamistyön valvonta ja ohjaus, ELY-keskukselle kuuluvien laskujen maksatukset, hankkeen loppukokoukset ja vastaanotto urakoitsijalta, takuuajan tarkastukset ja valmiin työn luovutus loppukäyttäjälle (kunnat, vesiosakaskunnat jne.). Keski-Suomen ELY-keskuksessa on käytetty työpanosta ympäristöhankkeiden rakennuttamiseen viime vuosina yhteensä noin 0,5 htv.

Kehittämismahdollisuuksia

Nykytrendi ELY-keskuksissa on ollut, että varsinkin vesistö rakentamishankkeissa on siirrytty pääasiassa ELY -johtoisesta rakennuttamisesta pelkkään avustuksen antajan rooliin. Ongelmana on varsinkin pienten toimijoiden (osakaskunnat) osalta se, että rakentamishankkeiden kustannustehokkaaseen ja laadukkaaseen läpiviemiseen ei ole heillä tietotaitoa. Tämän vuoksi olisikin hyvä, että ELY-keskuksen rakennuttaja-asiantuntijuutta hyödynnettäisiin jatkossakin maakuntahallinnossa, mikäli ympäristörakentamishankkeille yleensäkin myönnetään rahoitusta. Tästä laadukkaasta rakennuttamisesta saatavat kustannushyödyt hankkeissa tulevat olemaan varmasti merkittävästi suuremmat kuin Keski-Suomessa tehtäviin käytetyn noin 0,5 htv:n palkka – ja muut henkilöstökulut.

4. Pohjavedet

Maakuntiin siirtyviä pohjavesitehtäviä ovat:

- **Pohjavesiselvitykset**
Pohjavesiselvitykset voivat olla vedenhankinnallisia eli vesihuoltoa palvelevia, pohjavesialueiden kartoitusta ja luokitusta palvelevia, vesien ja merenhoitoa palvelevia tai pilaantuneiden maiden tutkimusta palvelevia.
- **Pohjavesialueiden kartoitus ja luokitus**
Pohjavesialueiden kartoitus ja luokitus on perusta vesihuollon järjestämiselle, johon sillä jo alun perin tähdättiin. Vesihuollolle välttämättömät pohjavedenhankintapaikat sijaitsevat käytännössä aina pohjavesialueilla. Se on myös perusta vedenhankintaan soveltuvien alueiden maankäytön suunnittelulle ja kaavoitukselle, joissa on huomioitava maaperän ja pohjaveden suojeleminen. Siten myös pohjaveden suojelun painopistealueet ovat pohjavesialueita. Lisäksi vesien- ja merenhoidon tarkasteluyksikkö pohjavesien osalta on pohjavesialue.
- **Vesien- ja merenhoitoon liittyvät pohjavesitehtävät**
Vesien- ja merenhoidossa määritellään pohjavesiselvitysten ja -seurantojen perusteella pohjavesialueilla olevan pohjaveden kemiallinen ja määrällinen tila. Lisäksi määritellään, miten näitä tiloja kohennetaan, jos ne ovat ihmistoiminnan vuoksi huonontuneet. Vesien- ja merenhoito on käytännössä pohjaveden suojeleminen ja mahdollistaa pohjaveden säilymisen määrällisesti riittävänä ja laadullisesti tasokkaana. Menettely on tarpeen, kun halutaan varmistaa vesihuollon toimivuus kaikissa tilanteissa tai suoraan pohjavedestä riippuvien ekosysteemien elinkelpoisuus (ks. kohta 7).
- **Pohjavesiseurannat eli pohjaveden määrällisen ja kemiallisen tilan seuranta**

Pohjaveden määrällisen ja kemiallisen tilan seuranta tarkoittaa näiden tarkkailua tai valvontaa, käytännössä pohjaveden laadun sekä määrän ja korkeuden havainnointia. Pohjavesiseurannoilla määritellään, onko pohjaveden vesienhoidollinen tila huonontunut ihmistoiminnan vuoksi (ks. kohta 5).

Pohjavesialueiden kartoitus ja luokitus, vesien- ja merenhoito sekä pohjaveden määrällisen ja kemiallisen tilan seuranta perustuvat lakiin vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (30.12.2004/1299). Pohjavesiselvitykset ovat vesihuoltoa, pohjavesialueiden kartoitusta ja luokitusta, vesien ja merenhoitoa tai pilaantuneiden maiden tutkimusta palvelevia selvityksiä. Ohjaavaa lainsäädäntöä pohjavesiselvityksien osalta ei ole, vaikka ne ovat välttämätön osa edellä mainittujen toimintojen toteuttamisessa.

Pohjavesitehtävien asiakkaita ovat yksittäistaloudet, yritykset, vedenhankintayhtiöt, vesiliikelaitokset, kuntien vesilaitokset, vesiosuuskunnat, tutkimuslaitokset, valtio sekä Euroopan unioni.

Tehtävän vaikuttavuus

- Vesihuoltoa palvelevat pohjavesiselvitykset luovat tai kohentavat vesihuollon perusrakennetta. Ne ovat perusta vedenhankintapaikkojen järjestämiselle, koska vesihuollolle välttämättömät pohjaveden hankintapaikat sijaitsevat käytännössä aina pohjavesialueilla. Ne ovat perusta myös vedenhankintaan soveltuvien alueiden maankäytön suunnittelulle ja kaavoitukselle ja myös yleiselle pohjaveden suojelulle.
- Pilaantuneiden maiden tutkimusta palvelevat pohjavesiselvitykset luovat perustan maaperän ja/tai pohjaveden kunnostamiselle. Kunnostettu alue voidaan kaavoittaa tarkoitukseen sopivaan käyttöön.
- Pohjavesialueiden kartoituksessa ja luokituksessa saatuja tietoja hyödynnetään vedenhankinnan ja maankäytön suunnittelussa sekä pohjaveden suojelutehtävissä. Työ palvelee myös vesienhoitoa.
- Vesienhoidossa määritellään pohjavesiselvitysten ja -seurantojen perusteella pohjavesialueiden pohjaveden kemiallinen ja määrällinen tila sekä millaisin toimenpitein näitä pohjavesiä kohennetaan, jos ne ovat ihmistoiminnan vuoksi huonontuneet. Tavoitteena on pohjavesien hyvän tilan saavuttaminen ja hyvän tilan säilyttäminen. Näin voidaan varmistaa vesihuollon toimivuus kaikissa tilanteissa tai suoraan pohjavedestä riippuvien ekosysteemien elinkelpoisuus.

Uudistuksessa huomioitavaa ja kehittämisajatuksia

- Vesihuoltoa palvelevia pohjavesiselvityksiä tarvitaan myös jatkossa, sillä vesihuollon perusrakennetta on kehitettävä ja huollettava. Asukasmäärä myös lisääntyy kasvualueilla, jolloin uudet ja varalle tutkittavat vedenhankintapaikat ovat vesihuollon järjestämisen kannalta välttämättömiä.
- Digitalisaatio ei voi korvata pohjavesiselvitystyötä, joka on käytännön maastotyötä. Sitä voidaan kuitenkin hyödyntää tiedon käsittelyssä ja varastoinnissa sekä mm. pohjavesien seurannassa automaattisten tila-antureiden avulla.
- Yksittäistalouksien vedenhankintapaikkojen pohjavesiselvitykset ovat viime vuosina jääneet vähäisiksi. Tähän olisi suotavaa saada muutos, koska vesihuoltolaitosten ulkopuolella sijaitsevilla yksityistalouksilla ei ole taloudellisia voimavaroja käyttää konsulttia vesihuoltoa palveleviin vedenhankintaselvityksiinsä.
- Vesihuoltoa, pohjavesialueiden kartoitusta ja luokitusta, pilaantuneiden maiden tutkimusta sekä vesien ja merenhoitoa palvelevia pohjavesiselvityksiä voidaan hoitaa myös maakuntaa laajemmalla alueella.
- Pilaantuneiden maiden tutkimusta palvelevat pohjavesiselvitykset luovat perustan maaperän ja/tai pohjaveden kunnostamiselle. Selvityksiä voidaan tarvittaessa hoitaa myös maakuntaa laajemmalla alueella.

Erityyppiset pohjavesiselvitykset, pohjavesialueiden kartoitus ja luokitus vaativat yhden geologin tai vastaavan sekä kahden konekairausta ja muita maastotutkimusvälineitä ammattimaisesti osaavan maastohenkilön työpanoksen. Lisäksi vesienhoitoon liittyvät pohjavesitehtävät vaativat yhden hydrogeologin tai vastaavan työpanoksen. Pohjavesitietoa kertyy edellä mainittujen tehtävien hoitamiseen käytännön pohjavesiselvityksistä ja -seurannoista, minkä vuoksi kahden maastohenkilön työpanos tulisi myös jatkossa saada käyttöön. Henkilövoimavaroja edellä kuvattuihin pohjavesitehtäviin tarvittaisiin tämän perusteella yhteensä 4 htv.

5. Vesien- ja merenhoito

Maakuntiin siirtyy maakuntalakiluonnoksen 2 luvun 6 §:n kohdan 20 mukaan vesien- ja merensuojelu, vesien ja merenhoidon järjestäminen ja toteuttaminen sekä merialuesuunnittelu.

EU:n alueen yhteiset vesienhoidon tavoitteet on määritelty vesipolitiikan puitedirektiivissä (2000/60/EY), jonka tavoitteena on suojella ja ennallistaa pinta- ja pohjavesiä niin, että niiden tila ei heikkene ja vesistöjen tila on vähintään hyvä koko EU:n alueella vuoteen 2015 mennessä. Suomessa direktiivi on pantu toimeen lailla vesien- ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004) sekä asetuksella vesienhoidon järjestämisestä (1040/2006) ja asetuksella vesienhoitoalueista (1303/2004). Vesienhoidon suunnittelu tehdään vesienhoitoalueittain, jotka muodostuvat yhdestä tai useammasta vesistöalueesta sekä niihin yhteydessä olevista pohja- ja rannikkovesistä. Suomessa on viisi kansallista vesienhoitoaluetta. Ruotsin ja Norjan kanssa on muodostettu kaksi kansainvälistä vesienhoitoaluetta. Lisäksi Ahvenanmaa tekee oman vesienhoitosuunnitelmansa.

Keski-Suomen maakunnasta noin 90 % kuuluu Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueeseen (VHA2), jonka alueelle sijoittuu lisäksi Uudenmaan ja Kymenlaakson maakunnat, pääosa Päijät-Hämeen maakuntaa sekä osia Pohjois-Savon, Etelä-Savon, Etelä-Karjalan sekä Kanta-Hämeen maakunnista. Uudenmaan ELY-keskus koordinoi nykyisen lainsäädännön nojalla suunnitteluprosessia ja vesienhoitosuunnitelman valmistelua VHA2:lla. Noin 10 % Keski-Suomen maakunnasta kuuluu Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueeseen (VHA3), jonka alueelle sijoittuu lisäksi Varsinais-Suomen, Pirkanmaan, Kanta-Hämeen, Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakunnat sekä pieni osa Päijät-Hämeen maakuntaa. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus koordinoi vesienhoitoa VHA3:lla. Lisäksi pieni osa Pihtiputaan kunnasta (1,4 % kunnan pinta-alasta) kuuluu Oulujoen-lijoen vesienhoitoalueeseen (VHA4).

Vesienhoitosuunnitelmat hyväksytään joka kuudes vuosi valtioneuvostossa, ja ne toimitetaan edelleen EU:n arvioitaviksi. Parhailaan on käynnissä vuoteen 2021 ulottuvan suunnitelmien toimeenpano. Seuraavan kauden asiakirjojen valmistelu eli vesienhoitosuunnitelmien ja toimenpideohjelman vuoteen 2027 laatiminen on myös alkamassa. ELY-keskusten laatimien toimenpideohjelmien, jotka ovat vesienhoitosuunnitelmien valmisteluasiakirjoja, yhteenveto on keskeinen osa vesienhoitosuunnitelmaa. Valtakunnallisella tasolla vesienhoitoa ohjaa ympäristöministeriö. Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa työtä toimialallaan rakennettujen vesistöjen osalta. Suomen ympäristökeskuksella (SYKE) on merkittävä rooli keskitettyjen aineistojen tuottamisessa, tietojärjestelmien ja mallien kehittämisessä sekä vesienhoitosuunnitelmien ja toimenpiteiden toteutumatietojen raportoinnissa EU:lle. Vesienhoitoalueella työtä ohjaavat ja yhteen sovittavat ohjausryhmä, koordinaatioryhmä. ELY-keskusten nimeämät alueelliset vesienhoidon yhteistyöryhmät osallistuvat keskeisesti vesienhoidon suunnitteluun sen eri vaiheissa.

Vesienhoitoon liittyvät keskeiset tehtävät:

- **Vesien hoidon suunnittelu**

Sisältää useita isoja osaprosesseja kuten pinta- ja pohjavesien ominaispiirteiden tarkastelun, vesistöihin ja pohjavesiin ihmistoiminnoista kohdistuvien paineiden arvioinnin, vesien tilan arvioinnin

(pintavedet: ekologinen tila ja kemiallinen tila, pohjavedet: kemiallinen ja määrällinen tila), vaikutusten arvioinnin, vesientilan parantamistarpeen arvioinnin, toimenpiteiden suunnittelun ja edellä mainittujen tietojen kokoamisen ja tallennuksen tietojärjestelmiin. Osaprosesseissa kerätyn tiedon pohjalta ELY-keskus laatii vesienhoidon toimenpideohjelman ja osallistuu osaltaan myös vesienhoitosuunnitelmien laatimiseen. Vesienhoidon suunnittelu toteutetaan vuorovaikutuksessa sidosryhmien, vesien käyttäjien ja kansalaisten kanssa.

- **Vesientilan seuranta**

Vesien tilan seuranta koostuu pintavesien ekologisen ja kemiallisen tilan sekä pohjaveden kemiallisen ja määrällisen tilan seurannasta. Pintavesien seuranta sisältää veden laadun fysikaalis-kemiallisia sekä biologisten laatutekijöiden määrityksiä. Seurantaan sisältyy myös vesiympäristölle vaarallisten ja haitallisten aineiden seuranta vedessä ja eliöstössä (ahven). Ympäristöhallinnon seurantaohjelman mukaiset pinta- ja pohjavesien näytteenotto- ja laboratorioanalytiikan palvelut on vuoden 2016 alusta hankittu ostopalveluna. Hankinnan arvo vuositasolla on noin x €. Lisäksi MMM:n ohjaamana ELY-keskuksissa tehdään hydrologista seuranta (ks. kohta 1). Lisäksi seurantaan kuuluu MMM:n rahoittama MaaMet-seurantaohjelma, joka tuottaa valtakunnallisesti kattavaa tietoa maa- ja metsätalouden kuormituksen vaikutuksista pinta- ja pohjavesien tilaan. Luonnonvarakeskuksen koordinoimaa seurantaverkkoa käytetään luonnontilaisilta ja metsätalousalueilta tulevan vesistökuormituksen seurantaan. Keski-Suomessa seurantaverkossa on mukana Mustospuro.

Keskeisiä tehtäviä

- Oman toimialueen seurantaohjelman laatiminen, ostopalveluista huolehtiminen, biologisten näytteiden kilpailuttaminen, laadunvarmennus, tulosten ja tiedonsiirron valvonta, tiedon tuottaminen ja tilanteesta tiedottaminen (ks. kohta 7)
  - Toiminnanharjoittajille vesi- ja ympäristöluvista määrättyjen vesistötarkkailujen hyväksyminen sekä lausuntojen antaminen aluehallintoviraston käsittelemiin lupahakemuksiin seurantatietojen pohjalta. Nämä tehtävät siirtyvät uuteen valtion lupa- ja valvontavirastoon.
  - Seurantojen ja toiminnanharjoittajien toteuttamien velvoitetarkkailujen yhteensovittaminen.
  - Seurantatiedon välittäminen toiminnanharjoittajien ja kansalaisten käyttöön, mm. verkkosivustoilla (ks. kohta 7)
  - Leväseurannan järjestäminen ja tilanteesta tiedottaminen
- **Sidosryhmäyhteistyö ja kuuleminen**

Vesienhoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat valmistellaan laajassa yhteistyössä ja yhteiskunnan eri tahoja kuullen. Tavoitteena on avoin ja osallistuva vesienhoidon suunnittelu. Vesienhoidon suunnittelusta vastaavat ELY-keskukset yhdessä alueensa yhteistyöryhmän kanssa. Lakisääteisiin yhteistyöryhmiin on koottu mahdollisimman kattavasti alueen eri sidosryhmien, toiminnanharjoittajien, järjestöjen ja vesien käyttäjien edustus. Lisäksi kaikilla kansalaisilla on mahdollisuus osallistua vesienhoidon suunnitteluun virallisten kuulemisten kautta.

Keskeisiä tehtäviä

- Huolehtiminen kansalais- ja sidosryhmäyhteistyöstä (mm. alueellisen lakisääteisen vesienhoidon yhteistyöryhmän asettaminen ja toiminnasta vastaaminen)
- Kuulemisen järjestäminen suunnittelun eri vaiheissa → kolme kuulemista, jotka kestävät kukin 6 kk: 1) työohjelma ja aikataulu, 2) vesienhoitoalueen keskeiset kysymykset ja 3) ehdotukset vesienhoitosuunnitelmiksi (1. ja 2. yhdistetty)
- Kuulemispalautteen huomiointi suunnittelussa

- **Toimeenpanon edistäminen**

Toimenpiteiden toteutus turvaa vesien tavoitteiden saavuttamisen pitkällä aikavälillä. Vastuu varsinaisista käytännön toimenpiteistä on pääasiassa toiminnanharjoittajilla sekä kansalaisilla. Sidosryhmät ottavat omissa ohjelmissaan huomioon vesienhoidon tavoitteet ja edistävät toimenpiteiden toteutusta. Valtionhallinnon, lähinnä ministeriöiden vastuulla on toimenpiteisiin kuuluvien tiedollisten, lainsäädännöllisten ja taloudellisten ohjauskeinojen edistäminen.

ELY-keskus huolehtii toimeenpanon yleisestä edistämisestä mm. seuraavasti:

- Vesienhoidon tavoitteita tukevien hankkeiden ja toimenpiteiden edistäminen ja avustaminen (YM:n ja MMM:n avustukset)
- Vaikuttaminen lausuntojen kautta (mm. vesi- ja ympäristölupahakemuksista ja ojitusilmoituksista annettavat lausunnot)
- Vaikuttaminen sidosryhmien omiin ohjelmiin ja suunnitelmiin yhteistyön kautta
- Neuvonta ja koulutus

- **Toimenpiteiden toteutuksen seuranta ja EU-raportointiin osallistuminen**

Toimenpideohjelmissa esitettyjen toimenpiteiden toteutumisesta on raportoitava komissiolle kolmen vuoden päästä suunnitelmien valmistumisesta (seuraavan kerran 12/2018). Toimenpiteiden toteutusta seurataan sektorikohtaisesti ja alueittain. Vesienhoitosuunnitelmissa on määrätty kullekin sektorille toimenpiteiden toteutus- ja seurantavastuut. Valtakunnallisessa vesienhoidon toimenpiteiden seurantajärjestelmässä on annettu ohjeet seurannan tekniselle toteutukselle.

ELY-keskus kerää ja tallentaa toteutustiedot tietojärjestelmään. Osa toimenpiteiden toteutustiedoista joudutaan keräämään erikseen sidosryhmiltä (mm. kunnat, metsäkeskus, metsähallitus, metsänhoitoyhdistykset, Pro Agria, Mavi). SYKellä on keskeinen rooli keskitettyjen aineistojen tuottamisessa ja raportoinnissa.

Vesienhoidon vaikuttavuus syntyy mm. seuraavin tavoin

- Antaa yhtenäisen ja kattavan kokonaiskuvan pinta- ja pohjavesien tilasta sekä tuottaa tietoa ihmisen toiminnasta aiheutuvista ympäristöpaineista ja niiden vaikutuksista vesiympäristöön, minkä ansiosta tietämys vesien tilasta ja tilaan vaikuttavista tekijöistä paranee
- Vesientilan seurantatietoa hyödynnetään laajalti ELY-keskuksessa mm. lausunnoissa aluehallintovirastoille sekä muissa asiantuntijalausunnoissa. Myös ulkopuoliset tahot kuten toiminnanharjoittajat, kunnat, konsultit ja kansalaiset hyödyntävät vesientilasta kerättyä tietoa.
- Tietämys vesientilaa parantavista toimenpiteistä, niiden arvioituista kustannuksista ja vaikuttavuudesta kasvaa.
- Vesienhoitosuunnitelmat vaikuttavat hankkeita koskevaan päätöksentekoon.
- Vesienhoidon tavoitteet otetaan huomioon luvituksessa ja ne vaikuttavat lupapäätösten kautta myös toimien toteutukseen. Vesienhoitosuunnitelmat otetaan huomioon myös sidosryhmien omissa ohjelmissa ja suunnitelmissa.
- Yhteistyö ja osallistuminen vesienhoidon suunnittelussa edesauttavat toimijoiden ja sidosryhmien sitoutumista myös toimenpiteiden toteuttamiseen. Erittäin tärkeää on, että eri toimijat ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja pyrkivät yhteisymmärrykseen vesiensuojelun eri keinoista vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiseksi.
- Toimenpiteiden toteutus turvaa vesien hyvän tilan tavoitteiden saavuttamisen. Toimenpiteiden seurantatietoa tarvitaan osoittamaan, miten vesienhoidon toimenpiteet ovat edenneet eri sektoreilla. Toteutumatietao on pohjana myös seuraavan kauden toimenpiteiden suunnittelulle.

Uudistuksessa huomioon otettavaa

- Vesienhoidon suunnittelua tehdään vesienhoitoalueittain, jotka on muodostettu yhdestä tai useammasta vesistöalueesta. Asetuksessa vesienhoitoalueista on määrätty kullekin vesienhoitoalueelle yhteensovittava ELY-keskus, joka on koordinoitu suunnitteluprosessia ja vesienhoitosuunnitelman valmistelua alueellaan. Tämä on osoittautunut erityisen hyväksi käytännöksi, jota on tärkeää jatkaa myös maakunnissa.
- SYKellä ja ympäristöministeriöllä on ollut keskeinen rooli vesienhoidon suunnittelussa, joka tulisi turvata myös jatkossa.
- Uudistuksessa on huomioitava tietojärjestelmien käyttö- ja tallennusoikeus sekä valtionviranomaiselle että maakuntaan. Tällä on erityinen merkitys juuri vesienhoidossa. Valtakunnallinen kehittäminen järjestelmien ylläpidossa ja kehittämisessä tulee myös turvata (SYKE).
- Yhteistyöryhmän toiminta tulee turvata myös jatkossa, jotta voidaan varmistaa osallistuva ja vuorovaikutteinen suunnittelu ja sitoutuminen toimenpiteiden toteutukseen ja eri toimijoiden välinen yhteistyö.
- Julkista rahaa tulisi kohdentaa myös jatkossa vesienhoidon toimenpiteiden toteuttamiseen (harkinnanvaraiset avustukset).
- Vesien tilan seurannan kannalta seurannan kilpailuttaminen on todennäköisesti järkevää hoitaa myös jatkossa maakuntien laajana yhteistyönä.
- Vesien tilan seurantaan liittyy olennaisena osana myös velvoitetarkkailu (vesistö tarkkailu), josta määrätään yleensä ympäristö- ja vesitalousluvuissa. Myös tätä velvoitetarkkailusta saatavaa seurantatietoa käytetään vesien tilaluokituksessa. Yhteistyö valtion lupa- ja valvontaviraston ja maakunnan välillä on erityisen tärkeää myös seurantatiedon tuottamisessa. Lisäksi yhteistyötä tarvitaan toimenpiteiden suunnittelussa ja erityisalueiden tilatavoitteiden huomioimisessa.

Vesienhoidon suunnittelun (sisältää myös seurannan) ja toimeenpanon tehtäviin käytetään Keski-Suomen ELY-keskuksessa karkeasti arvioiden 2,2 htv. Vesienhoitoon liittyvää työtä sisältyy myös vesihuollon, vesivarojen ja pohjavesien tehtäviin sekä ympäristölainsäädännön valvontaan. Tehtävän hoitoon tarvitaan monipuolista osaamista: erityisesti vesiekologian, limnologian, hydrogeologian ja vesitekniikan sekä hankintoihin liittyen. Toimenpiteiden suunnittelussa tarvitaan monipuolista tietoa vesiin kohdistuvista kuormitus- ja muista paineista ja niiden vaikutuksista sekä vesiensuojelutekniikoista ja kunnostusmenetelmistä.

Keskeisiä asiakkaita ja yhteistyökumppaneita ovat kansalaiset, sidosryhmät, vesialueen omistajat ja käyttäjät, toiminnanharjoittajat, kunnat, vesienhoito- ja vesiensuojeluyhdistykset, muut ELY-keskukset, ympäristöministeriö, Suomen ympäristökeskus, maa- ja metsätalousministeriö sekä aluehallintovirastot.

Merenhoito perustuu meristrategiadirektiiviin, jota varten Suomessa on säädetty laki vesien ja merenhoitosta. SYKE ja Varsinais-Suomen ELY-keskus ohjaavat ja sovittavat yhteen suunnittelua. Sisävesimaakuntana Keski-Suomen ELY-keskuksen rooli on lähinnä tietojen toimittaminen ja merenhoitoon liittyvän kuulemisen järjestäminen toimialueellaan tarpeen mukaan.

6. Luonnonsuojelu ja luonnonhoito

Maakuntiin siirtyy hallituksen joulukuussa 2016 tekemän päätöksen ja maakuntalakiluonnoksen 6 § kohdan 13 mukaan luonnon monimuotoisuuden edistämistehtävät, mutta tarkennettua maakuntalakitekstiä ei ole vielä käytettävissä. Kokonaistilanne luonnonsuojelutehtävien osalta on vielä osin selkiintymätön, mutta tämän hetken tiedon valossa luonnonsuojelun edistäminen integroidaan mm. neuvonnan muodossa kaikkien ympäristön tilaa muuttavaan maakunnan päätöksentekoon. Luonnonsuojelun henkilöressurssien jakaminen valtion lupa- ja valvontaviraston ja maakunnan välillä edellyttää maakuntien ja valtion lupa- ja valvontaviraston toimimista mahdollisimman yhtenäisenä kokonaisuutena ilman organisaatioiden välistä raja-

aitaa, koska useat luonnonsuojelun päätehtävät ovat prosesseja, joissa on sekä edistämistehtäviä että oikeusharkintaisia tehtäviä tai työvaiheita.

Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön strategia ”Luonnon puolesta - ihmisen hyväksi” hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksellä 2012. Strategian päätavoite on pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen Suomessa vuoteen 2020 mennessä. Strategia ja sitä tukeva toimintaohjelma toteuttavat Biologista monimuotoisuutta koskevaa yleissopimusta. Luontostrategia toteuttaa kansainvälisiä päätöksiä tehostaa sopimuksen toimeenpanoa maailmanlaajuisesti ja EU:n tasolla.

Strategian viidessä päämäärässä ja strategian pohjalta laaditussa Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön toimintaohjelmassa korostuu luontoasioiden valtavirtaistaminen kaikkialle yhteiskuntaan, uusien toimijoiden saaminen mukaan luonnon puolesta tehtävään työhön, vankkaan tutkimustietoon perustuva päätöksenteko sekä Suomen vastuu maailman luonnosta osana kansainvälistä yhteisöä. Erityinen huomio kiinnitetään luonnonvarojen kestäväen käyttöön.

Luonnonsuojelun keskeisimmät toimintalinjaukset on koottu kansallisella tasolla luonnonsuojelulakiin. EU:n alueen yhteiset luonnonsuojelun tavoitteet on määritelty luonto- ja lintudirektiiveissä (1992/43/ETY ja 2009/47/EC), joiden toteuttamisessa Natura 2000-verkosto näyttelee keskeistä roolia. Keskeisenä tavoitteena on luontotyyppien ja lajien suotuisan suojelun tason saavuttaminen ja säilyttäminen.

Luonnon monimuotoisuuden suojelun edistämistehtäviin kuuluvat lajien ja luontotyyppien suojelun edistäminen, luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen maankäytön suunnittelun, alueellisen yhteistyön ja vapaaehtoisten suojelukeinojen osalta. Maakunta huolehtii edellä mainittuihin tehtäviin kuuluvista uhanalaisten lajien ja luontotyyppien inventointi- ja seurantatehtävistä. Edistämistehtävät sisältävät myös suunnittelu-, hoito- ja ennallistamistehtäviä luonnonsuojelualueverkoston ulkopuolella maakunnan resurssien puitteissa ja yhteistyössä muiden maankäyttöön osallistuvien tahojen kanssa (mm. maa- ja metsätalous). Maakunta toimii asiantuntijaorganisaationa, joka edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja kestävää käyttöä toimialueellaan, yhteistyössä muiden maakuntien kanssa ja rajat ylittävissä lähialueyhteistyössä.

Luonnon tilan seuranta koostuu luontotyyppien ja lajien tilan seurannasta. Luontotyyppien seuranta on osa luonnon monimuotoisuuden seurantaa. Tavoitteena on saada tietoa luontotyyppien levinneisyysalueen, kokonaispinta-alan, esiintymien koon ja sijainnin kehityksestä sekä luontotyyppien rakenteen, toiminnan ja lajiston muutoksista. Kiireellisin seurantarave koskee luontodirektiivin liitteen I luontotyyppijä, joita Suomessa esiintyy 69 kappaletta. Luontotyyppien suojelun tason arvioinnilla ja seurannalla on läheiset yhtymäkohdat Suomessa vuonna 2008 valmistuneeseen luontotyyppien uhanalaisuuden arviointiin. EU ei ole antanut ohjeita siitä, miten luontodirektiivin mukainen seuranta on käytännössä toteutettava. Seurannan menetelmät voivat vaihdella yleispiirteisistä inventointityyppisistä seurannoista tarkkoihin koelamittauksiin ja kaukokartoitusmenetelmiin.

Lajiseurannoilla tarkoitetaan Suomen luonnonvaraisten eliölajien runsauden, levinneisyyden, elinvoimaisuuden tai niihin liittyvien tekijöiden seurantaa. Lajiseurannat ovat osa luonnon monimuotoisuuden eli biodiversiteetin seurantaa yhdessä esim. luontotyyppiseurantojen kanssa. Seuranta-aineistoja käytetään lajien suojelu- ja hoitotoimien tarpeellisuuden tai riittävyyden arvioinnissa, luonnonvarojen kestäväen käytön arvioinnissa ja säätelyssä, biodiversiteetin ja ympäristön tilan seurannassa sekä erilaisissa tutkimuksissa (lajien biologia, maankäytön muutosten vaikutukset, ilmastonmuutos, ekosysteemipalvelujen toimivuus jne.). Usein seurantoja toteutetaan yhteistyönä eri tahojen kesken.

Keskeisiä luonnonsuojelutehtäviä maakuntahallinnossa (alustava luonnos tehtävistä)

- luonnonsuojelun edistäminen, ohjaus ja neuvonta
- luonnonsuojelualueiden ja Natura 2000 -verkoston suojelutavoitteiden mukaisen hoidon ja käytön edistäminen

- vapaaehtoisen metsiensuojelun edistäminen Metso-ohjelman keinoin ja suojeluesitysten valmistelu valtion lupa- ja valvontavirastolle
- luonnonoloja muuttavien hankkeiden arviointi ja ohjaus
- suojelullisesti arvokkaiden kohteiden kunnostuksen sekä hoidon ja käytön suunnittelu ja hankkeiden toteuttaminen ja toteuttamisen ohjaus (mm. virtavesi- ja lintuvesikunnostukset)
- uhanalaisten lajien ja elinympäristöjen seuranta ja neuvonta
- eliölajien aiheuttamista vahingoista maksettavat avustukset
- luonnonsuojelualueiden merkinnän ja hoidon ohjaus
- kulttuurimaiseman ja perinnebiotooppien suojelun ja hoidon edistäminen
- luonnon virkistyskäyttöön liittyvät asiantuntemus- ja kehittämistehtävät
- luonnonsuojelun tietojärjestelmien ylläpito ja kehittäminen sekä seurantatiedon välittäminen tutkijoiden ja kansalaisten käyttöön, mm. verkkosivustoilla
- alueidenkäytön ohjauksen luonnon ja maiseman suojellun asiantuntijatehtävät)

Uudistuksessa huomioon otettavaa

- Natura 2000-alueiden hoidon ja käytön suunnittelua tehdään yhteistyössä Metsähallituksen kanssa maakunnittain, mikä on ollut toimiva ja aluelähtöinen malli. Menettelyä on suotavaa jatkaa myös maakunnissa
- SYKellä, ympäristöministeriöllä ja Metsähallituksella on ollut keskeinen rooli luonnonsuojelussa ja luonnonhoidossa, mikä tulisi turvata myös jatkossa
- uudistuksessa on huomioitava luonnonsuojelun tietojärjestelmien käyttö- ja tallennusoikeus myös maakuntaan. Valtakunnallinen kehittämistyö järjestelmien ylläpidossa ja kehittämisessä tulee myös turvata (SYKE)
- julkista rahaa tulisi kohdentaa myös jatkossa luonnonhoidon hankkeisiin (harkinnanvaraiset avustukset, EU-rahoitus?)
- yhteistyö valtion lupa- ja valvontaviraston ja maakunnan välillä on erityisen tärkeää seurantatiedon tuottamisessa ja hyödyntämisessä
- mikäli kuntien ympäristönsuojelutehtävät siirretään maakunnille tuo tämä merkittävän lisävoimavaran luonnonsuojelutehtäviin

Luonnonsuojelun edistämistehtäviin ja luonnonhoidon ohjaukseen käytetään Keski-Suomen ELY-keskuksessa noin 3,5 htv. Luonnonsuojeluun ja -hoitoon liittyvää työtä sisältyy myös vesienhoidon, vesivarojen ja pohjavesien suojelun ja hoidon tehtäviin, ympäristövaikutusten arviointitehtäviin, ympäristövalvontaan sekä kulttuuriympäristön hoidon ja maatalousalueiden kehittämistehtäviin. Tehtävien hoitoon tarvitaan monipuolista osaamista, erityisesti ekologian ja keskeisimpien lajiryhmien ja luontotyyppien osaamista. Toimenpiteiden suunnittelussa tarvitaan monipuolista tietoa luontoon kohdistuvista käyttöpaineista ja niiden vaikutuksista sekä luonnonhoidon tekniikoista ja ennallistamismenetelmistä.

Keskeisiä asiakkaita ja yhteistyökumppaneita ovat kansalaiset, sidosryhmät, maanomistajat, toiminnanharjoittajat, kunnat, luontoharrastajat, suojeluyhdistykset, muut maakunnat, Metsähallitus, yliopisto, ympäristöministeriö, Suomen ympäristökeskus, maa- ja metsätalousministeriö sekä Valtion lupa- ja valvontavirasto.

7. Ympäristötiedon tuottaminen ja ympäristötietouden parantaminen

Maakuntalakiesitysluonnoksen mukaan maakuntien tehtävänä on ympäristötiedon tuottaminen ja ympäristötietouden parantaminen.

Ympäristötiedon tuottaminen sisältää ympäristön tilan seurannan tehtäviä: pinta- ja pohjavesien tilan seurannat sekä kulttuuriympäristön tilan ja kehityksen sekä uhanalaisten lajien ja elinympäristöjen seurannat. Näitä on esitelty aiemmissa luvuissa.

Ympäristötietouden parantamistehtävää toteutetaan kaikkiin ympäristötehtäviin liittyvällä ohjauksella, neuvonnalla, yhteistyöllä ja viestinnällä, pitämällä yllä alueellista ympäristötietoa verkossa (nykyisin pääasiassa ymparisto.fi-verkkopalvelussa) sekä koordinoimalla Keski-Suomen kestävän elämäntavan yhteistyöryhmää (KYKY). Myös maakunnan kulttuuriympäristön yhteistyöryhmän (MAKU) sekä vesienhoidon yhteistyöryhmän toiminta sisältää ympäristötietouden parantamista.

Ympäristötiedon tuottamiselle ja ympäristötietouden parantamiselle ei ole varsinaista erillislakia. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2003/4/EY) ympäristötiedon julkisesta saatavuudesta¹ kuitenkin edellyttää jäsenmaiden hallinnolta mm. ympäristötiedon aktiivista ja järjestelmällistä levittämistä. Direktiivin mukaan ympäristön tilasta on julkaistava säännöllisesti, vähintään neljän vuoden välein, kansallisia ja alueellisia kertomuksia. Ympäristön tilan kertomusten tulisi olla muodoltaan ja sisällöltään yhtenäiset, ottaen kuitenkin huomioon alueelliset erityispiirteet. Tiedossa olevien lakiluonnosten pohjalta näyttää siltä, että vastuu alueellisen ympäristötiedon kokoamisesta ja viestimisestä direktiivin edellyttämällä tavalla tulee maakunnille.

Maakuntien liittojen tehtävänä on nyt alueellisten laaja-alaisten luonnonvarojen ja ympäristöä koskevien suunnitelmien suunnitteluprosessista vastaaminen (ympäristöohjelma, kulttuuriperintöohjelmat, ympäristötietoisuus- ja ympäristökasvatussuunnitelmat). Myös tämä tehtävä liittyy kiinteästi ympäristötiedon ja tietouden tehtävään.

Keski-Suomen erikoistumistehtävä

Keski-Suomen ELY-keskuksella on asetuksella määrätty ympäristötietouteen liittyvä valtakunnallinen erikoistumistehtävä: se hoitaa kaikilla ELY-keskusten toimialueilla ympäristökasvatusta tukevia kansallisia kehittämisen-, yhteensovittamis- ja asiantuntijatehtäviä. Tehtävään kuuluu erityisesti yhteistyön edistäminen hallinnossa sekä tiedottaminen ja tarpeellisen asiantuntija-avun antaminen muille virastoille. Keski-Suomen ELY-keskus huolehtii myös tehtävän edellyttämästä yhteistyöstä opetushallinnon ja muiden toimijoiden kanssa. Tehtävään sisältyy ympäristöministeriön päätöksellä myös ympäristöministeriön valtakunnallisten ympäristökasvatuksen ja -valistuksen harkinnanvaraisten valtionavustusten hallinnointi. Avustusten osalta tilanne tulee 2019 muuttumaan niin, että valtakunnallisiin avustuksiin käytettyjä rahoja vastaavat rahat jaa-taan jatkossa maakuntiin, jotka päättävät niiden käytöstä.

Tehtävän vaikuttavuus

Tiedon tuottamisen ja jakamisen ja ympäristötietoisuustyön vaikutuksia on vaikea yksiselitteisesti mitata ja erottaa muista tekijöistä, jotka vaikuttavat samojen tavoitteiden edistymiseen.

Voidaan kuitenkin todeta, että pitkäaikainen, säännöllinen ja asiantuntemuksella suunniteltu ympäristön tilan seuranta antaa päätöksenteon pohjaksi ja ympäristössä tapahtuvien muutosten huomaamiseksi olennaisen tärkeää tietoa. Esimerkiksi pintavesien seurannan tuottamaa tietoa käytetään vesien tilaluokituk-sessa ja vesienhoidon toimenpideohjelmien laadinnassa, ympäristölupien käsittelyssä ja valvonnassa, vesis-tökunnostushankkeiden arvioinnissa, ympäristön tila -raportoinnissa, eri toimintojen sijoittumisen arvioin-nissa (mm. myös YVA-menettelyissä ja niiden harkinnoissa), maakunnallisten ohjelmien valmistelussa, ympäristöönnettömyyksiin ja satunnaispäästöihin liittyvissä lähtötilan arvioinneissa, laillisuusvalvonnassa ja korvausmenettelyjen taustatietona sekä alueen asukkaiden neuvonnassa. Ympäristöhallinnon lisäksi monet

---

¹ http://www.ymparisto.fi/FI/Ymparisto/Lainsaadanto_ ja_ohjeet/Ymparistotietoa_koskeva_ministerion_paatos

alueelliset sidosryhmät (kuten kunnat, kalastusalueet, järjestöt, konsultit ja kansalaiset) hyödyntävät seuranta-tietoja avoimien ympäristötietojärjestelmien kautta.

Vuonna 2016 valmistuneessa selvityksessä² ympäristöhallinnon henkilöstö piti vaikuttavimpina ympäristötietoisuustyön muotoina seuraavia: verkosto- ja sidosryhmäyhteistyö, tiedotus ja viestintä, asiantuntijatyö (substanssi) sekä neuvonta ja koulutus. Myös mm. hankkeet, mediayhteistyö, yritys yhteistyö ja avustukset sekä monipuolinen materiaalityönto arvioitiin vaikuttaviksi. Pelkkä tiedon tuotanto ei riitä ympäristötietouden parantamisen tehtävän täyttämiseen.

Yhteistyöryhmien koordinointi on kustannustehokas tapa auttaa eri toimijoita työskentelemään samojen tavoitteiden suuntaan. Laadukkaat verkkosivut tukevat kaikkea muuta työtä.

Monialainen ympäristöä ja kestävän kehityksen edellytyksiä koskevan tiedon jakaminen, vuorovaikutuksen järjestäminen ja ympäristön tarjoamien aineellisten ja aineettomien palvelujen ja arvojen tiedostaminen tukevat maakunnassa monien tehtävien saavuttamista.

Erikoistumistehtävän merkitys on ollut erilaisten prosessien läpiviemisessä ja yhteyksien rakentamisessa tärkeä. Muita ELY-keskuksia on voitu tukea koordinoimalla ja toimimalla viestinviejänä alueellisen ja valtakunnallisen tason välillä. Myös ympäristökasvatushankkeiden avustuksilla on suuri merkitys: niillä on saatu käyntiin useita valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittäviä prosesseja alalla, jonka rahoitus on muuten verrattain niukkaa.

Valtakunnallisen erikoistumistehtävään on käytetty resursseja 1 htv ja alueellisen ympäristökasvatuksen yhdyshenkilön tehtäviin noin 0,1 htv. Lisäksi ympäristötietoon liittyvää työtä tehdään osana organisaatioviestintää (viestinnän resurssi) sekä eri alojen asiantuntijatyötä.

Uudistuksessa huomioitavaa

Ympäristötietoa ja siihen liittyviä tehtäviä siirtyy myös valtion lupa- ja valvontavirastoon. Valtion, maakuntien ja kuntien välille on jo perustamisvaiheessa luotava tehtävää koskeva aktiivisen yhteistyön malli. Tietovarantojen ja järjestelmien tulee olla yhteisiä. On etsittävä luontevat tavat tehdä yhteistyötä myös mm. ympäristöministeriön ja Suomen ympäristökeskuksen kanssa paitsi seurantojen niin myös ympäristöviestinnän tehtävissä.

Alueellisia yhteistyöryhmiä, joissa on ympäristötietouden lisäämisen elementti, toimii useita: vesistöalue-ryhmät, kulttuuriympäristöryhmät ja alueelliset ympäristökasvatuksen yhteistyöryhmät. Näissä nyk. ELY-keskuksen rooli on keskeisen tärkeä, ja koordinoivan roolin odotetaan jatkuvan.

Yhteinen ympäristö.fi-verkkopalvelu on tuonut kustannustehokkuutta verkossa olevan tiedon tuottamiseen ja jakamiseen. Mikäli maakunnissa jatketaan omilla verkkosivuilla, vaaditaan tähän resursseja. Mikäli taas jatketaan yhteisillä sivuilla, tulee jossakin olla koordinoitivastuu. Tällä hetkellä alueellisen tiedontuotannon koordinointia hoidetaan Keski-Suomen ELY-keskuksesta käsin. Ympäristö.fi-palvelun kehittämistä käsittelevä, ympäristöministeriön johtama Verkkopalvelujen johtoryhmä käsittelee verkkopalvelun tulevaisuutta talven ja kevään 2017 aikana ja pyrkii tekemään päätöksiä palvelun tulevaisuudesta 1.7.2017 mennessä. Maakuntien on joka tapauksessa omalta puoleltaan harkittava, halutaanko mahdollista yhteistä verkkopalvelua käyttää.

Myös ympäristöohjelmien ymv. tuottamisessa on varmistettava laaja-alaisen asiantuntijuuden saatavuus sekä yhteensovittaminen muuhun maakunnan suunnitteluun. Yhteistyö valtion viraston kanssa on tärkeää.

---

² Tapio, E. ja Tuulinen, T. 2016: Vuorovaikutusta ja valtavirtaistamista. Ympäristöhallinto ja Museovirasto ympäristötietoisuuden edistäjinä. <https://www.doria.fi/handle/10024/125603>

Vaikka mahdollisuus valtakunnallisten ympäristökasvatusavustusten jakamiseen menetetäänkin, on ympäristöministeriöstä odotettavissa jonkin verran varoja, joita voidaan käyttää alueellisen ja paikallisen ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden edistämiseen.

Kehittämismahdollisuuksia

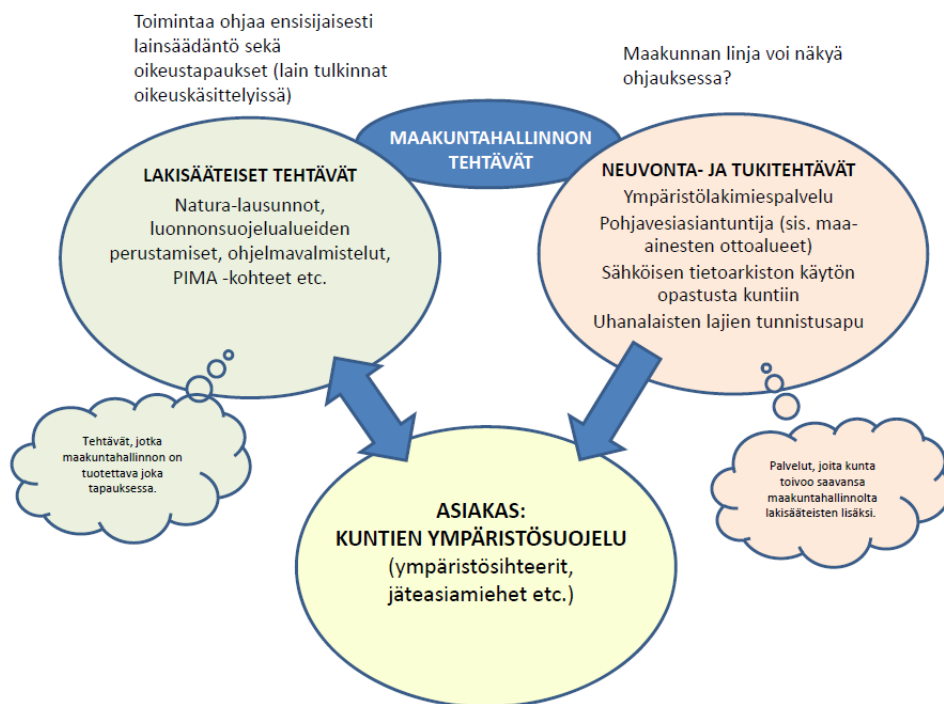
Jotta ympäristötiedon ja -tietouden tehtävästä saadaan paras irti, täytyy tulevassa organisaatiossa huolehtia aktiivisesta ja ratkaisukeskeisestä viestinnästä, seurata ja ottaa käyttöön mahdollisuuksia osallistaa kansalaiset avoimen tiedon ja digitalisaation avulla, tehdä yhteistyötä yli kaikenlaisten rajojen sekä yhdistellä luonto- ja kulttuuriympäristönäkökulmia.

Keski-Suomen osalta kiinnostava tekijä on myös Jyväskylän kaupungin pitkän linjan ympäristöjärjestelmätyö. Kaupungilta maakuntaorganisaatioon siirtyvät yksiköt ovat tottuneet toimimaan ympäristöjärjestelmän mukaan. Tämä osaamispotentiaali kannattaa hyödyntää koko maakunnan henkilöstön ympäristötietoisuustyössä. Tämä tosin vaatii resursseja koordinointiin.

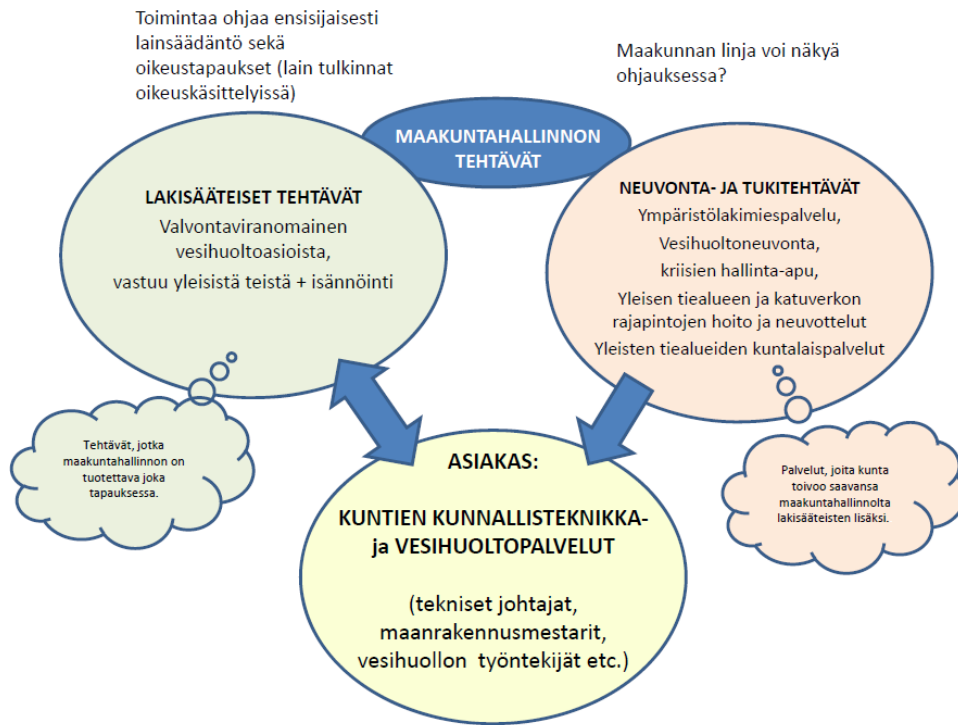
Maakunnalla on periaatteessa rajattomat mahdollisuudet profiloitua ympäristötietoisuuden edistämässä miten vahvasti vain. Tänä päivänä on paljon kestävään elämäntapaan ja ympäristövastuullisuuteen liittyviä trendejä ja kehityskulkuja, joihin voin tarttua.

Resurssit

ELY-keskuksen resurssit ovat teemaryhmän II:n (Luonnonvarat) osalta 16,5 htv.

Kunta-maakunta-yhteistyö luonnonvarateeman osalta

Kunta-maakunta-yhteistyö luonnonvarateeman osalta (huom. mukana myös teihin liittyvä palveluja)

TEEMARYHMÄ III LIIKENNE

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Närings-, trafik- och miljöcentralen
Centre for Economic Development, Transport and the Environment

Maakuntaudistus Liikenne -teeman keskeiset viestit 8.12.2016

Liikenneasioiden kannalta keskeiset tehdyt tiedossa olevat linjaukset ja esitykset:

- Maakuntalakiluonnospaketti:
  - Käytännössä kaikki ELYn vastuulla olevat L-vastuualueen tehtävät siirtyvät maakuntiin.
- Projektiryhmän esitys koskien tienpitoa (ei poliittista kantaa vielä):
  - Tieverkon omistajuus säilyy valtiolla,
  - maanteiden rahoitusta ei sisällytetä maakunnan yleiskatteelliseen rahoituspottiin ja
  - henkilöstö siirtyy maakuntiin.
- Olemassa olevia keskityksiä ei pureta (hallituksen linjaukset).

On syytä huomata, että ELY-L-johtajat, LIVI ja LVM eivät pidä tienpitotehtävien siirtoa maakuntien vastuulle perusteltuna. Lisäksi LVM valmistelelee Liikenneverkkoyhtiötä, jolle siirtyisi vastuu maanteiden tienpidosta.

Nykyorganisoinnin kuvaus, L-vastuualueen tehtävät:

- Vuoden 2018 lopussa ELYjen L-vastuualueella työskentelee noin 400, henkilöä, joista noin puolet ns. peruselyntehtävissä, neljännes ns. hankinta-alueilla (4 aluetta, itäisen vetovastuu KES) ja neljännes valtakunnallisesti keskitetyissä tehtävissä. Käytännössä kaikki nk. geneeriset tukitehtävät (mm. talous) hoidetaan KEHA-keskuksessa.
- Toiminta on syvään verkostoitunutta Liikenneviraston kanssa.
- Nykyresurssienkin virkatyön jatkeena käytetään merkittävässä määrin ostopalveluita tehtävissä, jotka kokonaistaloudellisuuden näkökulmasta tulisi hoitaa omalla henkilöstöllä.
- Keski-Suomen ELY-keskuksen L-vastuualueella työskentelee n. 45 henkilöä, joista noin puolet ns. peruselyntehtävissä (Kes maakunnan alue) ja puolet hankinta-alueilla (KES, POS, ESA, POK). Jyväskylässä työskentelee 2 muiden elyjen palveluksessa olevaa henkilöä (lupatehtävät PIRELY ja taksiasiat POSELY)
- ELY-L vastuualueet (9) operoivat ns. peruselyntehtävissä 1 – 3 maakunnan alueella.

Nykyorganisoinnin kuvaus, L-vastualueen tehtävät:

- Vuoden 2018 lopussa ELYjen L-vastualueella työskentelee noin 400, henkilöä, joista noin puolet ns. peruselyntehtävissä, neljäsoset ns. hankinta-alueilla (4 aluetta, itäisen vetovastuu KES) ja neljäsoset valtakunnallisesti keskitetyissä tehtävissä. Käytännössä kaikki nk. geneeriset tukitehtävät (mm. talous) hoidetaan KEHA-keskuksessa.
- Toiminta on syvästi verkostoitunutta Liikenneviraston kanssa.
- Nykyresurssien virkatyön jatkeena käytetään merkittävässä määrin ostopalveluita tehtävissä, jotka kokonaistaloudellisuuden näkökulmasta tulisi hoitaa omalla henkilöstöllä.
- Keski-Suomen ELY-keskuksen L-vastualueella työskentelee n. 45 henkilöä, joista noin puolet ns. peruselyntehtävissä (Kes maakunnan alue) ja puolet hankinta-alueentehtävissä (KES, POS, ESA, POK). Jyväskylässä työskentelee 2 muiden elyjen palveluksessa olevaa henkilöä (lupatehtävät PIRELY ja taksiasiat POSELY)
- ELY-L vastualueet (9) operoivat ns. peruselyntehtävissä 1 – 3 maakunnan alueella.

Nykyorganisoinnin kuvaus, Maakuntaliiton ja ELYn yhteistyö liikennejärjestelmäsuunnittelussa.

- Keski-Suomessa käytössä hyvin ”puhdasoppinen” malli, jossa liitto johtaa liikennejärjestelmäsuunnittelua ja ELY osallistuu työhön tienpitäjän (osin radan- ja vesiväylänpitäjän) ominaisuudessa.
- Liikennejärjestelmätöihin osallistuu lisäksi laaja joukko maakunnan eri toimijoita.

Keskeistä uudistuksessa:

- L-vastualueen tehtäviä tulee käsitellä valtakunnallisena kokonaisuutena siten, että prosessia johtaa LVM:n hallinnonala.
- Maakuntauudistuksesta huolimatta tienpito tulee voida järjestää siten, että maanteiden käyttäjilleen tarjoama palvelutaso säilyy nykyiseen tapaa yhtenäisenä koko maassa. Tähän ohjattaisiin myös rahoituksella.
- L-vastualueiden nykyinen henkilöstö ei riitä 18 maakuntaan siten, että kaikissa maakunnissa voitaisiin turvata riittävä osaaminen.
- IHA –periaatteen mukaisesti osa nykyisistä L-vastualueen tehtävistä tulisi hoitaa kaikissa maakunnissa. Ei ole selvää, missä kulkisi perusteltu raja kaikissa maakunnissa hoidettavien ja eri tavoin keskitettyjen tehtävien välillä.
- Joukkoliikenneasioissa Keski-Suomessa tulisi selvittää Jyväskylän kaupunkiseudun ja muun keski-Suomen alueen toimivaltaisen viranomaisen yhdistämistä.

Muuta:

- Yksityistieavustusasiat siirtynevät perustettaviin maakuntiin.
- Laki yksityisteistä uudistuu ja on ennakoitavissa, että laki ei jatkossa säätele avustuskriteeriä yhtä tarkoin kuin voimassa oleva laki.
- Avustusten rahoitus jatkossa on vielä ratkaisematta (yleiskatteellinen / oma momentti, josta korvamerkintä maakuntiin)